

УДК 378:373.2.011.3-051].016:003-028.31

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2\(221\)-16-20](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2(221)-16-20)

КОНДРАТЕЦЬ ІННА ВІКТОРІВНА,

кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри дошкільної освіти,
Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Inna Kondratets,

Candidate of Pedagogical Sciences Associate Professor, Department of Preschool Education,
Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
Kyiv, Ukraine

E-mail: i.kondratets@kubg.edu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-7816-0766>

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ У СТВОРЕННІ ЛІТЕРАТУРОЦЕНТРОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

A Присвячено проблемі психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів щодо створення літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку. Окреслено важливість закладання основ читацького інтересу в дітей, починаючи вже з раннього віку.

Проаналізовано низку наукових розвідок і публікацій у контексті чотирьох векторів:

- 1) формування інтересу дітей раннього віку до книги та художнього слова;
- 2) пріоритетність чуттєвого відкриття літератури як виду мистецтва;
- 3) проблема створення літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку;
- 4) психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів із означеного напрямку.

Визначено конструктивні засоби (форми, методи й прийоми), які пройшли апробацію та є дієвими для майбутніх вихователів у створенні літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку.

Ключові слова: майбутні вихователі; психолого-педагогічний супровід; діти раннього віку; літературоцентроване середовище; книжки; інтерес до читання; функції літератури

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR FUTURE EDUCATORS IN CREATING A LITERATURE-CENTERED ENVIRONMENT FOR YOUNG CHILDREN

S This article focuses on the problem of psychological and pedagogical support for future educators, namely, in creating a literature-centered environment for early childhood children. The importance of laying the foundations of reading interest in children, starting from an early age, and the obstacles and difficulties associated with this are outlined - the low level of general and reading culture of adults themselves, the priority of material aspects, the competition of books with computer games, cartoons, outdoor games and other types of activities; the lack of a tradition of family readings, the integrative approach of teachers in using literary texts for various types of activities with preschool children.

Many scientific investigations and publications have been analyzed in the context of the following four vectors:

- 1) developing early childhood children's interest in books and artistic writing;
- 2) priority should be given to the sensory discovery of literature as a form of art;
- 3) the problem of creating a literature-centered environment for early childhood children;
- 4) providing future educators with psychological and pedagogical support in the specified direction.

The conditions for implementing psychological and pedagogical support of future educators in creating a literary-centered environment for early childhood education are characterized: the love of higher education students themselves for books and the reading process; planning reading as a ritual; systematic use of the artistic word in interaction with early childhood education; adherence to the consonance of spaces: objects in the book/environment; literary environment in a preschool educational institution / at home; emotional contact: adult-child-workbook. Constructive means (forms, methods, and techniques) that have been tested and are effective for future educators in creating a literary-centered environment for early childhood education are identified, in particular, a reading diary, "continued reading", role-playing sketches, workshops, etc.

Keywords: future educators; psychological and pedagogical support; early childhood; literature-centered environment; books; interest in reading; functions of literature

Актуальність проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями.

Важливим складником життєдіяльності особистості є мистецтво, зокрема, художня література, яка здатна збагачувати враженнями й почуттями, дарувати ресурс і забезпечувати гармонію буття. Очевидно, що виховання потреби дітей у книжці перестало бути лише освітянською проблемою, а й пріоритетним цілевизначенням розвитку культурного суспільства. Втрата інтересу до читання й слухання художніх текстів пов'язана із низкою серйозних причин (невисокий рівень загальної й читацької культури самих дорослих, пріоритетність матеріальних аспектів, конкуренція книжки з комп'ютерними іграми, мультфільмами, рухливими іграми та іншими видами діяльності; відсутність традиції родинних читань, інтеграційний підхід педагогів у використанні художніх текстів для різних видів активностей із дітьми дошкільного віку) і веде до зниження рівня освіченості, культури, послаблення духовних зв'язків між дорослими й дітьми [6].

Отже, розв'язання проблеми вбачаємо в літературному та педагогічному просвітництві майбутніх вихователів.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Окреслена тема складається з чотирьох векторів:

- 1) формування інтересу дітей раннього віку до книги та художнього слова;
- 2) пріоритетність чуттєвого відкриття літератури як виду мистецтва;
- 3) проблема створення літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку;
- 4) психолого-педагогічний супровід майбутніх вихователів з означеного напрямку.

Очевидно, що вектори між собою поєднані й лише в низці наукових розвідок досліджуються маргінально.

Питання *підтримки мотивації до книги й процесу читання* в дітей дошкільного віку висвітлювалось нами разом з Н. Гавриш на сторінках журналу «Дошкільне виховання»: зокрема, підкреслювали, що «знецінення книжки вже позначилось на кількох поколіннях. Тому сучасних малюків усе частіше виховують дорослі, які не знають віршів і казок, не знайомі з фольклором – віковою мудрістю народу, не орієнтуються в сучасному колі дитячого читання» та окреслили засоби, які спрямовували би фокус уваги на літературу – літературні клуби для батьків і дітей; ритмічні тексти в супроводі простих рухів; пізнавальні розмови тощо [2].

Детальну характеристику поняття «художнє слово» знаходимо в монографії «Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів»: «під художнім словом ми розуміємо широку жанрову палітру літературних і фольклорних творів, що акумулюють у собі надзвичайні виховні й розвивальні можливості мистецтва, обумовлені специфікою засобів утілення в ньому художнього образу як спресованої типовості узагальнених життєвих явищ, створення художньої моделі реального світу». Нам суголосні позиції авторок монографії: «Художнє слово не просто збагачує життя малюків із перших кроків життя цінною інформацією, воно задає йому ритм, смак, задоволення; тому організацією життєдіяльності дітей раннього віку передбачено обов'язковий супровід художнім словом кожного важливого моменту дня», «Поступово малюки привчаються уважно слухати доступні за

віком художні тексти, відповідати на елементарні запитання за змістом, супроводжуючи процес розглядання ілюстрацій у книжках, альбомах, інших видах візуалізації окремими словами, фразами, рухами. Регулярні повтори знайомих текстів, що є характерним і навіть бажаним для раннього віку, сприяють тому, що малюк починає додавати за дорослим окремі слова, пісеньки з текстів, супроводжуючи їх виразними жестами» [1, с. 17, 19].

Значущість художнього слова в розвитку дитини раннього віку підкреслює і Н. Дзюбишина-Мельник: «Фольклор та художня література – основні рушії в естетизації образного мислення, у перетворенні його на художньо-образне»; а «образи дитячих творів досить легко стають власним набутом дитини», діти «паралельно з розмовно-побутовою мовою користуються художньою (звичайно, у доступних їм межах), особливо виразно ті діти, що виховуються у контексті фольклору, а згодом – художньо вартісної літератури», «у цей відтинок життя ігровий момент постійно домінує, а гра починається з перевтілення у персонажів пісенок, забавлянок, казок. Одночасно дитина переймає і їхню мову – мову фольклору, літературного твору. Складається мовний код гри – основна сфера художньо-естетичного спілкування, сфера використання художнього стилю» [3, с. 1].

Важливим моментом у процесі ознайомлення дітей раннього віку з літературою а priori є *чуттєвий фактор*. Його мають ураховувати як батьки вихованців, так і майбутні вихователі – на це звертає увагу О. Половіна: «Більшість батьків уважають, що гарантією успіху є інтелект. Це спричинило справжнісінький бум запитів на замовлення освітніх послуг щодо раннього інтелектуального розвитку дитини. Батьки прагнуть із пелюшок навчити дитину читати, писати, володіти іноземною мовою, оскільки вважають, що так закладуть основу її подальшого успішного розвитку. Проте у гонитві за інтелектуальними здобутками дитини вони нехтують емоційним складником власних із нею взаємин. Відтак не отримують від дітей очікуваних розуміння, підтримки, співчуття, турботи, щирої любові...» [11, с. 23].

Підтримуємо позицію, висловлену Ф. Нембріні в книзі «Від тата до сина»: «Пізнавальний процес відбувається тільки в рамках афективного ставлення. У житті ми вчимося тільки тому, що якимось чином вже любимо. Без любові немає виховання» [9, с. 162]. Додамо лише, що означені дитячі афекти / катарсиси (емоції, почуття, враження) мають бути відрефлексовані разом із дорослим, адже щоби майбутні вихователі були готові до вирішення професійних задач і сучасних викликів, вони мають навчитися спочатку розуміти себе, аналізувати, оцінювати й регулювати свої дії, висловлювати власне ставлення до подій і довкілля, розвивати свою картину світу [7, с. 68].

Тема літературо-спрямованого середовища не є популярною в науково-методичних розвідках, тож визначимо лише декілька джерел. У програмі «Дитина» є підрозділ «Літературне образотворення», у якому запропоновано окрему рубрику «Літературний простір», яка розкриває особливості створення відповідного середовища й активностей дітей у ньому.

Окреслимо ті, що стосуються загальних позицій і зокрема раннього віку:

1) розвивальне середовище стане дієвим і дитиноцентрованим за умови низки принципів: єдності всіх компонентів середовища; ампліфікації; вікової періодизації та чутливості; динамічності; індивідуалізації; елективності; системності; послідовності й наступності;

2) назва осередку, пов'язаного з літературою та книжками, – «Бібліотека» (автори освітньої програми навмисно уникають традиційних і звичних для практиків назв «куточок книги» чи «осередок книги» з метою формування в дітей з раннього віку уявлення про бібліотеку як осередок, в якому є багато книг, журналів);

3) наповнення осередку «Бібліотека» для дітей раннього віку: різні види книжок (книжка-картонка, книжка-театр, інтерактивні книжки, розкладанки, віммельбух тощо), журнали, літературні настільні ігри, теки з ілюстраціями тощо [4].

У контексті нашого дослідження викликає інтерес книжка «Як виховати читача» П. Пол, М. Руссо, в якій даються корисні рекомендації батькам немовлят, дошкільників і школярів щодо дієвих шляхів прищеплення любові до читання, відповіді на поширені запитання та розвінчування міфів.

Визначимо декілька порад, що стосуються саме оточення дитини різними книжками:

– «Малюки обожнюють розглядати ілюстрації, і їхній світогляд значно розшириться, якщо на журнальних столиках у кімнатах, держатимуть спокливі книжки із захопливими знімками природи, творами мистецтва, коміксами, пейзажами й фотозвітами з мандрів» [10, с. 43];

– «Знайдена на столі у вітальні велика яскраво ілюстрована інформативна книжка на зразок «Як це влаштовано», може стати нездоланною спокусою для дітей будь-якого віку» [там само];

– «Залиште стосики журналів і м'яких книжок у ванній кімнаті чи там, де вони привернуть погляд малих читачів» [там само];

– «Якщо в кімнаті є вільне місце, дозвольте дитині зібрати власну колекцію книжок і зберігати її в себе. За можливості нехай у неї буде своя шафа чи невелика полиця на підлозі» [там само].

Зрозуміло, що означені поради (за певною модифікацією) стануть у нагоді й вихователям закладів дошкільної освіти.

Розкриваючи четвертий вектор теми статті, відзначимо потужний внесок Т. Качак у розв'язанні проблеми психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців. Відзначимо ефективні засоби для студентів, запропоновані науковицею – форми взаємодії: оксфордська дискусія, проекти, відеопрезентації тощо; творчі завдання для самостійної роботи: «Записати від бабусь і дідусів колискові пісні, легенди перекази та інші зразки дитячого фольклору й оформити книжечку „Фольклор моєї родини“»; «Виготовити лепбук „Казка“»; «Підготувати повідомлення на тему „Казка народна і казка літературна: спільні та відмінні риси“»; «Написати відгук на книгу Олени Пчілки для дітей „Давня хатка“»; «Підготувати 4 анотації до сучасних дитячих книжок»; «Опрацювати критерії для аналізу дитячої книжки»; «Підготувати буктрейлер чи відеопрезентацію однієї із сучасних українських книг для дітей»; «Складіть список текстів українських і зарубіжних письменників для читання дітям»; «Підготувати проект „Нові форми і методи промоції дитячої книжки і читання“»;

«Дати визначення поняттям: „дитяча література“, „дитячий фольклор“, „пісенний фольклор“, „колискові пісні“, „малі фольклорні жанри“, „казка“, „оповідання“» [5, с. 7–9].

Свої варіанти практичних і самостійних робіт для студентів у дискурсі дитячої літератури пропонує Л. Маляр, акцентуючи увагу на підготовку майбутнього фахівця до ефективного використання художньої літератури як важливого засобу формування світоглядних позицій сучасної дитини; моделювання, створення та підтримку безпечного, ергономічного, інклюзивного освітнього середовища для дітей з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та усвідомлення психологічних особливостей сприймання художнього тексту дітьми різного віку; розуміння соціального контексту художніх творів [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз науково-методичних праць і матеріалів показав, що наразі залишається недослідженим питання рівня компетентності та уявлення майбутніх вихователів щодо особливостей створення розвивально-ігрового простору для дітей раннього віку, в якому належна увага спрямовувалась би на книжки і літературу, на художнє слово як засіб дієвого використання в мовленні малих форм фольклору.

Мета статті полягає в окресленні ефективних засобів психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів у створенні літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку.

Викладення основного матеріалу. Викладацький досвід і практична реалізація дослідження з озвученої проблеми дозволяє окреслити певні умови для здійснення психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів у створенні літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку:

1) залюбленість самих здобувачів вищої освіти в книжку і процес читання;

2) систематичне використання художнього слова у взаємодії з дітьми раннього віку;

3) планування читання дітям як ритуалу;

4) дотримання суголосся просторів: об'єкти в книжці / оточення; літературне середовище в ЗДО / вдома;

5) забезпечення емоційного контакту: дорослий-дитина-твір-книжка.

Розкриємо кожну умову ретельніше в контексті конкретних засобів у взаємодії зі студентами.

З метою підвищення широго інтересу майбутніх вихователів до читання, реалізації умови «залюбленість самих здобувачів вищої освіти в книжку і процес читання», на заняттях з навчальної дисципліни «Дитяча література та розвиток мовлення дітей дошкільного віку» систематично використовувалися форми, методи й прийоми взаємодії зі здобувачами вищої освіти:

– методи й прийоми: «щоденник читацьких вражень»; «клуб читацьких відкриттів», «скринька запитань», «мозковий штурм: шляхи створення літературоцентрованого середовища» тощо;

– рефлексійні вправи: «Яка я книга?», «Який Ви тип читача/читачки?», «Особистісні кейси й книжка», «Книжки мого життя», «Якби я був / була казкою, то якою?», «Мої літературні смаки», «Мої відчуття від книжки», «Якби я був / була дитячим письменником / письменницею, то...» тощо;

– артпрактики: «Основні сенси дитячої книги» (прийоми бібліотерапії), «Звуки моїх вражень від твору» (прийоми музичної терапії), «Коллективна казка про скарби літературного середовища» (МАК) тощо;

– інтерактивні форми взаємодії – гра «SWOT-аналіз: як реалізується кожна функція літератури для дітей», дебати «Дитяча література спроможна обдаровувати?», дискусія «Яка роль народної казки у вихованні сучасної дитини?», квест «Літературні слідопити»; моделювання 3 D «Осередок Бібліотека в групі раннього віку» тощо;

– завдання для самостійної роботи: «Педагогічне порфто-ліо: літературоцентроване середовище», а саме накопичення матеріалів за теками: «Методичний дайджест» (тематичні статті науковців); «Методичний кейс» (пам'ятки, рекомендації); «Методична лабораторія (створення ментальних мап, фреймів, авторських ігор і вправ); «Методичний кінозал» (відео з виступами фахівців, мультфільми за сюжетами літературних творів); «Педагогічна скарбничка» (художні твори);

– модульні контрольні роботи: «Створення буктрейлера до дитячої книжки одного із сучасних українських письменників», «Організація мінітеатру: інсценування літературного твору», «Літературний проєкт у закладі дошкільної освіти», «Інтерактивна пам'ятка для батьків «Розвінчуємо міфи щодо ролі книжки в житті сучасної людини» тощо.

Означені форми, методи й прийоми сприяли тому, що в більшості студентів сформувалася стійка мотивація до читання, прагнення ділитися прочитаним і дізнаватися про літературні новинки, відкривати для себе світи українських письменників, вчити напам'ять і декламувати віршовані тексти тощо.

De facto, реалізація першої умови забезпечувала підґрунтя для здійснення другої: знаючи напам'ять безліч забавлянок, утішок, чукикалок, дитячих пісеньок, коліскових, майбутні вихователі легко могли використовувати їх для різних ситуацій в освітньому процесі: під час гігієнічних процедур, як заохочення / запрошення до певних видів діяльності, як супровід освітніх форм взаємодії з дітьми та фрагментів життєдіяльності. Адже, науковцями доведено, що ритм віршованих текстів для малят відповідає внутрішнім темпоритмам дитини, а художнє слово, промовлене напам'ять, має особливу емоційну енергетику та магію.

Зрозуміло, що для формування читацької культури дітей раннього віку необхідне художнє слово, яке й проговорюється в звичайній діяльності / спілкуванні, так і те, що читається – і це *особливий процес*, який потребує ретельної підготовки й урахування деяких нюансів, пов'язаних із психологією сприймання малюків.

Майбутні вихователі мають знати:

1) сучасним дітям, представникам покоління «Альфа», притаманне так зване «кліпове мислення», іншими словами, наочно-образне мислення, тож читання художнього тексту обов'язково супроводжується показом ілюстрацій чи іграшок, або інсценізацією сюжету твору;

2) діти дошкільного віку люблять будь-які ритуали, пов'язані із взаємодією з дорослим: тож доцільно підсилити ритуал читання книжки певною атрибутикою: віршованою закличкою, музичним сигналом до збору, світловим

вирішенням, окремим місцем для читання, скажімо, на овальному чи круглому килимку або на особистісних подушках тощо.

Четверта умова «дотримання суголосся просторів: об'єкти в книжці / оточенні; літературне середовище в ЗДО / вдома» дуже важлива. Діти раннього віку самі підказують це дорослим: коли читаєш у творі про м'ячик, вони пальчиком вказують на м'яч у кімнаті; про лампочку – очима шукають знайомий об'єкт поруч. Тобто, їм необхідно встановлювати такі зв'язки, підсвідомо формуючи пазли своєї картини світу. Зрозуміло, що допомога батьків у педагогічному супроводі розвитку дитини – непереоціненна, тож вихователі діляться своїми професійними секретами з формування відповідних умінь і навичок у дітей, надають рекомендації стосовно створення розвивального простору, зокрема, й літературного (в ідеалі – дії батьків мають віддзеркалювати дії вихователів, це особливо потрібно й корисно для дітей раннього віку).

Квінтесенцією всіх перерахованих педагогічних умов для здійснення психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів у створенні літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку є п'ята умова «забезпечення емоційного контакту: дорослий-дитина-твір-книжка», позаяк вона є джерелом для кожної з умов й одночасно певним продуктом, результатом усіх дій майбутнього фахівця. Перефразовуючи відомий вислів «лише творчий педагог може виховати творчого вихованця», можна стверджувати: лише захоплений літературою і читанням педагог може прищепити дітям почуття любові та інтересу до книжки; лише уважний дорослий читач може розвинути звичку спостережливості й пієтетного ставлення до літературного тексту; лише залюблений у художнє слово дорослий, може подарувати дітям радість промовляння віршованих текстів; лише емоційне ставлення дорослого до літератури, книжок, художніх творів, конкретних сюжетів і персонажів, рефлексія власних почуттів і вражень, переживань героїв творів може сформувати аналогічну навичку у вихованців.

Тож, майбутні вихователі мають слідувати сквородинському принципу «живи, як учиш» і пам'ятати, що «Сьогодні художня книга – це не тільки джерело знань, а й спосіб комунікації дитини зі світом, засіб самопізнання та шлях до самореалізації. У книзі дитина знаходить відповіді на запитання, які її хвилюють, а також уявою переноситься у казковий і фантастичний світ, емоційно переживає пригоди головних героїв, а осмислюючи прочитане, глибше пізнає себе, розвиває свій творчий потенціал. Самостійне дитяче читання, розвиток якого на початковому етапі освітнього процесу базовий і найважливіший, сформовані читацькі інтереси – запорука реалізації пізнавальних потреб, підвищення інтелектуального рівня, збагачення духовного світу дитини. І найголовніше – любов до книги і читання розкривають дитині шлях до самоосвіти протягом цілого життя (питання, яке набуває особливої актуальності у сучасному освітньому просторі України)» [5, с. 47].

Результати дослідження. Дотримання вищезазначених умов та урахування відповідних засобів дозволило досягти ефективних результатів у дослідженні:

– майбутні вихователі сформували в собі стійкий інтерес і любов до читання, мотивацію бути літературно компетентними фахівцями;

– усвідомили значущість поінформованості щодо завдань змісту й результатів формування відповідної компетентності в дітей дошкільного віку, сучасної книжкової продукції для дітей, розуміння психологічних особливостей сприймання художнього тексту дітьми різного віку, знання біографії та основних характеристик творчості як дитячих письменників, так письменників, твори яких увійшли до кола дитячого читання;

– отримали чітку картину планування й алгоритми організації літературоцентрованого середовища в групах раннього віку закладів дошкільної освіти з урахування принципів дитиноцентризму, особистісно зорієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктного партнерства, рефлексійного підходу до взаємодії з художнім текстом;

– сформували педагогічну скарбничку з методами і прийомами відповідних технологій взаємодії з художнім текстом, інноваційними формами ознайомлення дітей дошкільного віку з літературними творами.

Висновки дослідження. Дитяча література є мистецько-естетичним, культурно-історичним, соціальним, педагогічно-просвітницьким явищем, що охоплює фольклорні та письменницькі твори різних епох, жанрів і напрямів. Як естетичний, загальнокультурний і педагогічно-просвітницький феномен здатна впливати на формування світогляду людини, сприяти процесам самопізнання, самоаналізу й самооцінювання через проведення аналогій із образами і ситуаціями; дарує естетичне задоволення й

збагачує емоційну й мовленнєву скарбничку особистості. Дитяча книга ґрунтується на стику мистецтва, психології та педагогіки, вона відповідає рівневі знань і уявлень сучасної дитини, її психологічному розвитку та віковим особливостям дітей.

Означені сенси й функції літератури для дітей мають бути близькими, зрозумілими й відрефлексованими майбутніми вихователями. Лише тоді, за умов залюбленості самих здобувачів вищої освіти в книжку і процес читання; систематичного використання художнього слова у взаємодії з дітьми раннього віку; планування читання дітям як ритуалу; дотримання суголосся просторів: об'єкти в книжці / оточенні; літературне середовище в ЗДО / вдома; забезпечення емоційного контакту: дорослий-дитина-твір-книжка можливе створення дієвого, екологічного літературоцентрованого середовища для дітей раннього віку.

Перспективи подальших розвідок. Проведене дослідження, звісно, не вичерпує всіх питань психолого-педагогічного супроводу майбутніх вихователів у площині літературного образотворення в закладах дошкільної освіти та відкриває перспективу для вивчення особливостей взаємодії педагога з іншими учасниками освітнього процесу – батьками, вихователями зображувальної діяльності, музичними керівниками тощо; глибшого вивчення змістово-організаційних умов для створення літературоцентрованого середовища для дітей молодшого і старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел

1. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів : монографія / за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький : ІМЕКС-ЛТД, 2021. 226 с.
2. Гавриш Н., Кондратець І. Дитина і книжка: новий формат взаємодії з дітьми. *Дошкільне виховання*. 2022. № 1. С. 6–10.
3. Дзюбишина-Мельник Н. Художнє слово в устах дитини. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine48-49-31.pdf>
4. Дитина: Освітня програма розвитку дітей від двох до семи років / наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець ; Київ. у-нт ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. у-нт ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.
5. Качак Т. Дитяча література та методика навчання літературного читання : методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2020. 62 с.
6. Кондратець І. В. Психолого-педагогічні умови формування основ читацького інтересу та прийняття художніх творів у дітей раннього віку. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2023. № 1 (92). С. 49–54.
7. Кондратець І. Рефлексійна культура як необхідна компонента професійної підготовки сучасних фахівців дошкільної освіти. *Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти*: матеріали IV Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т.І. Поніманської. Рівне : Вид-ць О. Зень, 2021. С. 67–69.
8. Малиар Л. В. Дитяча література : методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2022. 30 с.
9. Нембрині Ф. Від тата до сина. Розмови про ризиковану справу виховання. Київ : ДУХ і ЛІТЕРА, 2024. 232 с.
10. Пол П., Руссо М. Як виховати читача / пер. з англ. О. Стукала. Київ : ArtHuss, 2020. 264 с.
11. Половина О. Ранній розвиток дитини: потреба соціуму чи батьківські амбіції? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 10. С. 23–30.

References

1. Havrysh, N. V. (Ed.). (2021). *Vykhovannia ditei rannoho viku v zakladakh doshkilnoi osvity riznykh typiv [Raising young children in preschool institutions of various types]: monohrafiia*. Kropyvnytskyi: IMEKS-LTD [in Ukrainian].
2. Havrysh, N., & Kondratets, I. (2022). *Dytyna i knyzhka: novyi format vzaiemodii z ditmy [Child and book: a new format of interaction with children]. Doshkilne vykhovannia [Preschool education]*, 1, 6-10 [in Ukrainian].
3. Dziubyshyna-Melnyk, N. *Khudozhnie slovo v ustakh dytyny [A word of art in the mouth of a child]*. Retrieved from <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine48-49-31.pdf> [in Ukrainian].
4. Bielenka, H. V., & Mashovets, M. A. (Eds.). (2020). *Dytyna: Osvitnia prohrama rozvytku ditei vid dvokh do semy rokiv [Child: Educational program for the development of children from two to seven years old]*. Kyiv: Kyiv. u-n-t im. B. Hrinchenka [in Ukrainian].
5. Kachak, T. (2020). *Dytiacha literatura ta metodyka navchannia literaturnoho chytannia [Children's literature and methods of teaching literary reading]: metodychni rekomendatsii*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
6. Kondratets, I. V. (2023). *Psykhologo-pedahohichni umovy formuvannia osnov chytatskoho interesu ta pryniattia khudozhnikh tvoriv u ditei rannoho viku [Psychological and pedagogical conditions for the formation of the foundations of reading interest and acceptance of works of art in young children]. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy [Pedagogical Sciences: Realities and Prospects]*, 1 (92), 49-54 [in Ukrainian].
7. Kondratets, I. (2021). *Refleksiina kultura yak neobkhidna komponenta profesiinoi pidhotovky suchasnykh fakhivtsiv doshkilnoi osvity [Reflective culture as a necessary component of professional training of modern preschool education specialists]*. In *Aktualni problemy doshkilnoi ta spetsialnoi osvity [Current issues in preschool and special education]: materialy IV Mizhnarodnykh pedahohichnykh chytan pamiati profesora T. I. Ponimanskoj* (pp. 67-69). Rivne: Vydavets O. Zen [in Ukrainian].
8. Maliar, L. V. (2022). *Dytiacha literatura [Children's literature]: metodychni rekomendatsii do praktychnykh zaniat i samostiinoi roboty*. Uzhhorod: DVNZ «UzhNU» [in Ukrainian].
9. Nembrini, F. (2024). *Vid tata do syna. Rozmovy pro ryzikovanu spravu vykhovannia [From father to son. Conversations about the risky business of parenting]*. Kyiv: DUKh i LITERA [in Ukrainian].
10. Pol, P., & Russo, M. (2020). *Yak vykhovaty chytacha [How to raise a reader]*. Kyiv: ArtHuss [in Ukrainian].
11. Polovina, O. (2018). *Rannii rozvytok dytyny: potreba sotsiumu chy batkivski ambitsii? [Early child development: a societal need or parental ambitions?]. Vyhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu [Preschool teacher-methodologist]*, 10, 23-30 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 27.01.2025